TURIZMDA INNOVATSION XIZMATLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI

Oblaqulova Sitora Olim qizi
O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi, “Islom ensiklopediyasi” bo’limi kichik ilmiy xodimi

https://doi.org/10.5281/zenodo.16753394

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada turizm sohasida innovatsion xizmatlarning turlari, ularning mazmun-mohiyati va iqtisodiyotga ta’siri yoritilgan. Raqamlashtirish, mobil ilovalar, virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR), onlayn bron tizimlari kabi innovatsiyalar zamonaviy turizmning ajralmas qismiga aylangan. Ushbu xizmatlarning sayyohlar ehtiyojini qondirishdagi o‘rni va ular orqali iqtisodiy samaradorlikka erishish imkoniyatlarini tahlil qilinadi. Xorijiy tajribalar misolida innovatsion xizmatlarning afzalliklari ko‘rib chiqilib, O‘zbekistonda ularni joriy etish istiqbollari haqida xulosa va takliflar beriladi.

KALIT SO‘ZLAR

turizm, innovatsion xizmatlar, iqtisodiy samaradorlik, raqamlashtirish, virtual reallik, texnologik yangiliklar, xizmatlar sifati.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются виды инновационных услуг в сфере туризма, их сущность и влияние на экономику. Такие инновации, как цифровизация, мобильные приложения, виртуальная и дополненная реальность (VR/AR), системы онлайн-бронирования стали неотъемлемой частью современного туризма. Роль инновационных услуг в повышении удовлетворенности туристов и достижении экономической эффективности анализируется. На основе зарубежного опыта выделяются преимущества инновационных услуг, а

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

туризм, инновационные услуги, экономическая эффективность, цифровизация, виртуальная реальность, технологические новшества, качество обслуживания.

также предлагаются выводы и рекомендации по их внедрению в Узбекистане.

ABSTRACT

This article explores the types of innovative services in the tourism sector, their significance, and their impact on the economy. Innovations such as digitalization, mobile applications, virtual and augmented reality (VR/AR), and online booking systems have become an integral part of modern tourism. The role of innovative services in enhancing tourist satisfaction and achieving economic efficiency is analyzed. Based on international experience, the advantages of innovative services are highlighted, and conclusions and recommendations for their implementation in Uzbekistan are proposed.

KEYWORDS

tourism, innovative services, economic efficiency, digitalization, virtual reality, technological innovations, service quality.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari shiddat bilan kechayotgan davrda turizm sohasi ham zamonaviy texnologiyalar asosida jadal rivojlanmoqda. Turizm nafaqat madaniy almashinuv va dam olish vositasi, balki ko‘plab davlatlar iqtisodiyotida muhim daromad manbaiga aylangan. Ayniqsa, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish, mijozlar ehtiyojini qondirish va sohada raqobatbardoshlikni ta’minlashda innovatsion xizmatlar muhim rol o‘ynamoqda.

Innovatsion xizmatlar – bu turizmda ilg‘or texnologiyalar, yangicha yondashuvlar va raqamli yechimlardan foydalangan holda yaratilgan xizmat turlaridir. Bunday xizmatlarga onlayn bron tizimlari, mobil ilovalar, virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) asosidagi ekskursiyalar, smart-mehmonxonalar, elektron to‘lov tizimlari va boshqa ilg‘or texnologiyalar kiradi. Ular nafaqat xizmatlarning qulayligini oshiradi, balki turistik obyektlarning daromadlarini ko‘paytirish, operatsion xarajatlarini kamaytirish va xizmatlar sifatini yaxshilash orqali iqtisodiy samaradorlikka ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Turizmda xizmatlar tizimi va innovatsion xizmatlar tushunchasi. Turizmda innovatsion xizmatlar deganda an’anaviy xizmat ko‘rsatish shakllaridan farqli ravishda zamonaviy texnologiyalar, kreativ yondashuvlar va raqamli yechimlar orqali yaratilgan xizmatlar tushuniladi. Bunday xizmatlar turistik mahsulotlarning sifatini oshirish, mijozlar ehtiyojlariga tez va individual javob berish, raqobatbardoshlikni ta’minlash kabi muhim jihatlarni o‘z ichiga oladi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ham turizm sohasida innovatsion xizmat turlari keng joriy etilmoqda. Xususan, mobil ilovalar orqali bron qilish, raqamli gidlar, virtual reallik (VR) texnologiyalariga asoslangan muzey va yodgorliklarni ko‘rish imkoniyatlari, sun’iy intellektga asoslangan yo‘nalish tavsiyalari kabi xizmatlar bunga misol bo‘la oladi. Bu innovatsiyalar turizmda nafaqat xizmatlardan foydalanish qulayligini oshiradi, balki yangi ish o‘rinlari yaratish, xizmat ko‘rsatish darajasini yuqori bosqichga olib chiqish hamda iqtisodiy samaradorlikka erishish imkonini beradi. Shu bilan birga, innovatsion xizmatlarning joriy etilishi turistik tashkilotlarning raqobatbardoshligini ta'minlashda strategik omil sifatida ham ahamiyat kasb etadi.

Turizm sohasida innovatsion xizmatlarning joriy etilishi nafaqat xizmat ko‘rsatish sifati va mijozlar ehtiyojini qondirish darajasini oshiradi, balki bevosita iqtisodiy natijalarga ham olib keladi. Eng avvalo, innovatsiyalar orqali xizmatlar diversifikatsiyasi ta’minlanadi, ya’ni turizm mahsulotlari taklifining kengayishi turli toifadagi mijozlar segmentlariga mos yechimlarni taqdim etadi. Masalan, raqamli gid xizmatlari, virtual haqiqat (VR) ekskursiyalari, onlayn bron tizimlari va mobil ilovalar orqali sayyohlar uchun qulayliklar yaratiladi, bu esa ularning xarajat qilishga tayyorlik darajasini oshiradi.

Innovatsion xizmatlar orqali turistik korxonalar o‘z ish faoliyatida samaradorlikka erishadilar. Avtomatlashtirilgan tizimlar inson resurslariga bo‘lgan ehtiyojni kamaytiradi, bu esa xarajatlarni optimallashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining joriy etilishi xizmatlarning tezkor, aniq va uzluksiz bo‘lishini ta’minlaydi, bu esa mijozlarning sodiqligini oshirishga xizmat qiladi. Mijozlar sonining ortishi esa, tabiiyki, daromad hajmining ko‘payishiga olib keladi.

Shuningdek, innovatsion yondashuvlar orqali kichik va o‘rta tadbirkorlik subyektlari ham turizm sohasiga faol kirib kelmoqda. Bu esa nafaqat raqobat muhitini sog‘lomlashtiradi, balki yangi ish o‘rinlarining yaratilishi orqali makroiqtisodiy barqarorlikka hissa qo‘shadi. Innovatsiyalarning iqtisodiy foydasi faqat korxona darajasida emas, balki butun hudud va davlat darajasida seziladi. Masalan, zamonaviy ekoturizm loyihalarining rivojlanishi mahalliy aholini ish bilan ta’minlaydi, ijtimoiy infratuzilmani yaxshilaydi va hududga sarmoyadorlar e’tiborini jalb qiladi.

Umuman olganda, innovatsion xizmatlarning iqtisodiy ahamiyati ulkan bo‘lib, ular orqali turizm sohasi zamonaviy raqobat muhitida barqaror rivojlanish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini modernizatsiya qilish va raqobatbardoshligini oshirish maqsadida oxirgi yillarda innovatsion xizmatlarni

joriy etish bo‘yicha qator amaliy chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, Prezident farmonlari va qarorlari asosida turizmni raqamlashtirish, onlayn xizmatlarni rivojlantirish va yangi innovatsion turizm mahsulotlarini yaratish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilmoqda.

Masalan, **“E-Visa”** tizimi orqali elektron vizalarning joriy etilishi xorijlik sayyohlar uchun O‘zbekistonga kirish jarayonini ancha soddalashtirdi. Shuningdek, **“UZTOURISM”** milliy sayyohlik portali, **mobil ilovalar**, **virtual sayohatlar** va **3D tur** texnologiyalari orqali xorijiy turistlarga O‘zbekistonning tarixiy-madaniy yodgorliklari haqida onlayn ma’lumot olish, bron qilish va rejalashtirish imkoniyati yaratilgan.

Bundan tashqari, **Buxoro, Xiva, Samarqand** kabi tarixiy shaharlarda "aqlli shahar" tamoyillari asosida turistlar uchun **sun’iy intellektli gidlar**, **interaktiv axborot nuqtalari**, **kontaktless to‘lov tizimlari**, **augmented reality (AR)** xizmatlari joriy qilinmoqda. Bularning barchasi turistik tajribani zamonaviylashtirib, xizmat sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Innovatsion xizmatlar ayni paytda qishloq joylarda ham joriy etila boshladi. Masalan, **turizm qishloqlari**da ekologik va gastronomik turizmni ilgari surish uchun mobil ilovalar, onlayn bron platformalari hamda ijtimoiy tarmoqlarda raqamli marketing usullari qo‘llanilmoqda. Bu esa mahalliy aholi ishtirokida turizm orqali barqaror daromad manbaini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu tariqa, O‘zbekiston innovatsion xizmatlar orqali milliy turizm brendini mustahkamlash, investitsiyalarni jalb qilish va xalqaro bozorda raqobatbardosh bo‘lish sari ishonch bilan odimlamoqda.

Onlayn bronlash tizimlari (Booking, Airbnb va boshqalar). Zamonaviy turizmda onlayn bronlash tizimlari sayohatchilar uchun eng asosiy va qulay xizmatlardan biriga aylangan. Booking.com, Airbnb, Agoda kabi platformalar orqali foydalanuvchilar mehmonxona, kvartira yoki dam olish uchun turli xildagi yotoqxonalarni topish, taqqoslash va bevosita band qilish imkoniyatiga ega. Bu tizimlar real vaqtda ishlaydi, foydalanuvchi sharhlari asosida qaror qabul qilish imkonini beradi va odatda to‘lov, bekor qilish siyosati kabi xizmatlarni ham qamrab oladi. Bu xizmatlar an’anaviy agentliklarga bo‘lgan ehtiyojni kamaytirdi va mustaqil sayohatni osonlashtirdi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) asosidagi xizmatlar. Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari sayyohlarga sayohatga chiqmasdan turib ham turistik obyektlar haqida tasavvurga ega bo‘lish imkonini bermoqda. VR orqali foydalanuvchi tarixiy joylarni 360 daraja ko‘rishi yoki interaktiv tarzda ekskursiya qilishi mumkin. AR texnologiyasi esa real makon ustiga raqamli ma’lumotlarni (masalan, obyektdagi yozuvlar, 3D modellar yoki audio-

tavsiflar) joylashtiradi. Bu uslub ayniqsa muzeylarda, tarixiy yodgorliklarda va shaharning diqqatga sazovor joylarida keng qo‘llanilmoqda.

Smart-mehmonxonalar sun’iy intellekt, IoT (Internet of Things) va boshqa ilg‘or texnologiyalarga asoslangan holda ishlaydi. Bunday mehmonxonalarda mijozlar mobil ilova orqali xonani band qilishi, xona haroratini sozlashi, chiroqlarni boshqarishi, hatto robot yordamida xizmatlardan foydalanishi mumkin. Bu xizmatlar mehmonxona faoliyatini avtomatlashtiribgina qolmay, mehmonlar uchun shaxsiylashtirilgan qulayliklar yaratadi. Bunday innovatsiyalar orqali turizm sohasida xizmat sifati oshadi va mijozlar ehtiyoji tezroq qondiriladi.

Turistlar uchun ishlab chiqilgan mobil ilovalar sayohat davomida yo‘l-yo‘riq beruvchi vosita bo‘lib xizmat qiladi. QR-kod asosidagi gid tizimlari orqali sayyohlar diqqatga sazovor joylar haqida matnli yoki audio ma’lumot oladi. Interaktiv xaritalar esa foydalanuvchining hozirgi joylashuvini aniqlab, yaqin atrofdagi turistik obyektlar, ovqatlanish joylari va boshqa xizmatlarni ko‘rsatadi. Bu texnologiyalar orqali sayyoh mustaqil ravishda shaharning istalgan joyini o‘rganishi, yo‘nalish tuzishi va vaqtni samarali boshqarishi mumkin.

Sayohat davomida xavfsiz va qulay to‘lov tizimlarining mavjudligi katta ahamiyatga ega. Apple Pay, Google Pay, PayPal, Stripe kabi xizmatlar, shuningdek, bank ilovalari orqali amalga oshiriladigan elektron to‘lovlar turizmda keng qo‘llanilmoqda. Elektron to‘lovlar nafaqat mehmonxona yoki aviachiptalarni xarid qilishda, balki muzey, restoran yoki boshqa xizmatlar uchun ham ishlatiladi. Bu usul sayyohlar uchun naqd pul olib yurish zaruratini kamaytiradi va xavfsizlik darajasini oshiradi.

Innovatsion xizmatlarning iqtisodiy ahamiyati. Zamonaviy turizmda mijoz ehtiyojlari va talablari tobora murakkablashib borayotgani sababli, ularni qondirishda innovatsion xizmatlar muhim rol o‘ynaydi. Onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar, virtual gidlar kabi texnologik yangiliklar sayohatchilar uchun qulaylik, shaffoflik va tezkorlikni ta’minlaydi. Masalan, sayyoh oldindan mehmonxona, transport yoki ekskursiyalarni mustaqil tarzda tanlashi va xarid qilishi orqali o‘z vaqtini tejaydi, xizmatlar sifati haqida oldindan xabardor bo‘ladi. Shuningdek, VR/AR texnologiyalarining joriy etilishi natijasida sayyohlar safar qilishdan oldin manzillarni “ko‘zdan kechirish”, tajriba orttirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Innovatsion xizmatlar nafaqat mijozlar uchun, balki xizmat ko‘rsatuvchi kompaniyalar uchun ham iqtisodiy jihatdan foydalidir (Hjalager, 2010). Masalan, onlayn bronlash tizimlari va elektron to‘lov platformalari vositasida vositachilarsiz bevosita mijoz bilan aloqa o‘rnatiladi, bu esa qo‘shimcha xarajatlarni kamaytiradi. Avtomatlashtirilgan tizimlar (masalan, chatbotlar yoki QR-gidlar) yordamida xodimlarga bo‘lgan ehtiyoj kamayadi, bu esa ishchi kuchi xarajatlarini qisqartiradi.

Boshqa tomondan, innovatsiyalar xizmatlar assortimentini kengaytirishga va shu orqali daromad manbalarini ko‘paytirishga imkon yaratadi. Masalan, mobil ilovalar orqali qo‘shimcha xizmatlar (gidlik, transport, restoran tavsiyalari va h.k.) taklif etilishi, yoki VR/AR orqali pullik virtual ekskursiyalarni taqdim etish orqali yangi daromad oqimlari shakllanadi. Bu esa umumiy turistik biznesning moliyaviy barqarorligini ta’minlaydi va innovatsiyalarni yanada keng joriy qilish uchun zamin yaratadi.

Innovatsion xizmatlar turizm sohasida yangi ish o‘rinlarini yaratishga katta hissa qo‘shadi. Masalan, IT sohasidagi mutaxassislar – mobil ilovalar ishlab chiquvchilari, veb-dizaynerlar, texnik yordam ko‘rsatuvchilar, AR/VR kontent yaratuvchilari kabi ko‘plab yangi kasblar turizm bilan bog‘liq tarzda shakllanmoqda. Bu esa bandlik darajasining oshishiga olib keladi, ayniqsa yoshlar va malakali mutaxassislar uchun.

Shu bilan birga, texnologiyalarga asoslangan turistik xizmatlar xorijiy investorlar e’tiborini tortadi. Masalan, xalqaro mehmonxona tarmoqlari yoki startap fondlari yuqori texnologiyali, raqamli xizmatlar ko‘rsatuvchi mahalliy kompaniyalarga sarmoya kiritishga qiziqadi. Bu esa mamlakatga investitsiya oqimini oshiradi.

Yana bir muhim jihat – xizmatlar eksporti. Innovatsion xizmatlar, ayniqsa onlayn platformalar va raqamli gidlar, chet ellik turistlar uchun qulaylik yaratadi. Bu orqali xorijdan turib foydalanish mumkin bo‘lgan xizmatlar (masalan, onlayn ekskursiyalar yoki masofaviy bronlash) eksport qilinadi va valyuta tushumi ortadi.

Raqamli texnologiyalar va innovatsion xizmatlar turistik yo‘nalishlar va xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlarning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, mobil ilovalar, onlayn bronlash tizimlari, virtual gidlar va smart-mehmonxonalar orqali sayyohlar uchun yuqori darajadagi qulayliklar yaratiladi. Bu esa turistik maskanlar va kompaniyalarni boshqa hududlarga nisbatan afzal ko‘rinishga olib keladi.

Shuningdek, texnologik yangiliklar turistik xizmatlarning sifatini yaxshilaydi. Bu mijozlarning mamnunligini oshiradi va ijobiy fikr-mulohazalar orqali tavsiyalar ko‘payadi. Ayniqsa, xalqaro bozorda raqobat qilish uchun AR/VR xizmatlari, ko‘p tilli interaktiv xaritalar va zamonaviy to‘lov tizimlarining mavjudligi katta ustunlik sanaladi.

Bundan tashqari, innovatsion yechimlar orqali xizmatlar arzonlashadi va samaradorlik ortadi. Masalan, sun’iy intellekt asosidagi mijozlarga xizmat ko‘rsatish (chatbotlar) yoki avtomatlashtirilgan bronlash tizimlari vaqt va resurs tejamkorligini ta’minlaydi. Bularning barchasi turizm sohasining jadal rivojlanishiga va bozordagi mavqeni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xorijiy tajriba va O‘zbekiston imkoniyatlari. Bugungi globallashuv davrida turizm sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash muhim omilga aylanmoqda. Rivojlangan davlatlar turizm xizmatlarini raqamlashtirish, sun’iy intellekt, big data, AR/VR kabi innovatsion yechimlarni joriy etish orqali nafaqat sayyohlarga qulaylik yaratmoqda, balki iqtisodiy samaradorlikni ham sezilarli darajada oshirmoqda.

Masalan, **Yaponiya**da turizm sohasi ilg‘or texnologiyalar bilan chambarchas bog‘langan. Tokiodagi ba’zi mehmonxonalarda robot-xodimlar mijozlarni ro‘yxatdan o‘tkazadi, yuklarini tashishga yordam beradi va zaruriy ma’lumotlarni taqdim etadi. Shuningdek, interaktiv xaritalar va avtomatik tarjima ilovalari xorijiy sayyohlar uchun katta yengillik yaratmoqda. Bunday texnologiyalar xizmat ko‘rsatish sifati va mijoz mamnunligini oshirishga xizmat qiladi.

Birlashgan Arab Amirliklari, xususan, Dubay shahri innovatsion turizm xizmatlarining global markaziga aylangan. Bu yerda virtual haqiqat (VR) yordamida tarixiy obidalarni onlayn formatda tomosha qilish, sun’iy intellekt asosida ishlovchi aqlli gid ilovalari orqali shahar bo‘ylab sayohat qilish va mobil ilovalar orqali real vaqt rejimida mehmonxona band qilish, transport buyurtma qilish yoki ekskursiyalarni rejalashtirish imkoniyati mavjud. Bundan tashqari, BAAda blokcheyn texnologiyasi asosida sayyohlar uchun xavfsiz va tezkor to‘lov tizimlari joriy etilgan.

Ispaniya esa turizm ma’lumotlarini raqamli tahlil qilish orqali sayyohlik oqimini muvozanatlashtirishga muvaffaq bo‘lgan mamlakatlardan biridir. Mamlakatda “smart destination” konsepsiyasi asosida ishlaydigan shaharlar soni tobora ortib bormoqda. Masalan, Barselonada turizm ma’lumotlari tahlili orqali qaysi hududda qaysi vaqtda odamlar ko‘p bo‘lishi oldindan aniqlanadi va shu asosda ekskursiyalar yo‘nalishlari, transport harakati va xizmat ko‘rsatish punktlari samarali tarzda tashkil etiladi. Shuningdek, ekologik barqarorlikni ta’minlash maqsadida yashil texnologiyalar asosida qurilgan ekologik mehmonxonalar va ekologik transport vositalari faol joriy qilinmoqda.

Xalqaro turizm sohasida innovatsion xizmatlarning qo‘llanilishi zamonaviy davrning ajralmas talabi bo‘lib bormoqda. Bugungi kunda ko‘plab rivojlangan davlatlar — xususan, Yaponiya, Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) va Ispaniya — turizmda ilg‘or texnologiyalarni tatbiq etish orqali nafaqat sayyohlar sonini oshirmoqda, balki turistik xizmatlar sifati va daromadliligini ham sezilarli darajada yaxshilamoqda.

Masalan, Yaponiya tajribasida turizm infratuzilmasiga keng ko‘lamda sun’iy intellekt, robototexnika va avtomatlashtirilgan xizmatlar joriy etilgan. Mehmonxonalar, aeroportlar va gid xizmatlarida robotlar keng foydalaniladi, bu esa

xizmat ko‘rsatish tezligi va aniqligini oshiradi. Shuningdek, Yaponiya AR/VR texnologiyalar yordamida tarixiy yodgorliklar va madaniy obidalarni raqamlashtirib, ularni interaktiv shaklda namoyish etmoqda. Bu sayyohlar uchun yangi tajriba yaratadi va ularning mamlakatga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi (Buhalis & Amaranggana, 2015).

BAA, ayniqsa Dubay shahri, innovatsion turizm xizmatlarining markaziga aylangan. Bu yerda “aqlli shahar” konsepsiyasi asosida sayyohlik xizmatlari to‘liq raqamlashtirilgan. Mobil ilovalar orqali vizalarni rasmiylashtirish, mehmonxona va transport xizmatlarini bron qilish, QR-gidlar orqali ekskursiyalarni tashkil qilish kabi ko‘plab xizmatlar avtomatlashtirilgan. Bundan tashqari, Dubayda AR texnologiyasi orqali sayyohlar real vaqt rejimida tarixiy joylarni virtual tarzda ko‘rishlari mumkin.

Ispaniya esa gastronomik turizm va madaniy yo‘nalishda innovatsion yondashuvlarni qo‘llamoqda. U yerda sayyohlar mobil ilovalar orqali milliy taomlarni tanlab, ularni tayyorlash ustaxonalari va restoranlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri yo‘llanma olish imkoniyatiga ega. Shuningdek, Ispaniya “aqlli turizm yo‘nalishlari” konsepsiyasini amalga oshirib, sayyohlar oqimini raqamli monitoring orqali boshqarmoqda (UNWTO, 2020).

O‘zbekistonda turizm sohasida innovatsion xizmatlarni rivojlantirishda xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish juda muhim. Bunda har bir mamlakatning texnologik darajasi, madaniy qadriyatlari, iqtisodiy imkoniyatlari va ijtimoiy xatti-harakatlari inobatga olinishi lozim. Masalan, BAAda qo‘llanilayotgan sun’iy intellekt asosidagi turistik gidlar yoki Ispaniyada interaktiv VR-turlarni yaratish texnologiyasi O‘zbekistonga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirib bo‘lmasligi mumkin. Ammo ularning prinsiplari asosida mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan hamkorlikda arzonroq va milliy ruhda xizmatlar yaratish mumkin. Shuningdek, O‘zbekistonning boy tarixiy merosi va madaniy resurslari innovatsion yechimlar orqali yanada jozibador taqdim etilishi mumkin. Bunda raqamli gidlar, QR-kodli xaritalar, mobil ilovalar, AR dasturlar kabi vositalarni ishlab chiqish va joriy etish lozim. Muhimi, xorijiy tajribalarni tanqidiy tahlil qilib, ularni O‘zbekiston hududlarining real ehtiyojlari va infratuzilmasiga moslashtirish orqali samarali yechimlarga erishish mumkin (Buhalis, 2003).

Xulosa. Bugungi kunda turizm sohasi raqobatbardosh va tez o‘zgaruvchan muhitda rivojlanayotgan bo‘lib, innovatsion xizmatlar uning barqaror o‘sishi va iqtisodiy samaradorligini ta’minlashda muhim o‘rin tutmoqda. Innovatsiyalar — xususan, raqamli texnologiyalar, aqlli xizmatlar, mobil ilovalar, ekologik toza yechimlar va individuallashtirilgan servislar — turistlar ehtiyojiga mos, tezkor va sifatli xizmatlarni taklif etish imkonini beradi. Bu esa, o‘z navbatida, sayyohlar

oqimini ko‘paytiradi, xizmatlar eksportini kengaytiradi hamda milliy iqtisodiyotga valyuta tushumlarini oshiradi.

Shuningdek, innovatsion xizmatlar yordamida kichik va o‘rta biznes sub’yektlari yangi bozor segmentlarini egallash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Raqamli texnologiyalar asosidagi xizmatlar, masalan, onlayn bronlash tizimlari, virtual gidlar yoki AR/VR ilovalari, nafaqat turistlar tajribasini boyitadi, balki xizmat ko‘rsatuvchi korxonalar uchun xarajatlarni optimallashtirish, foyda marjasini oshirish hamda doimiy mijozlar bazasini shakllantirish imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, turizmda innovatsion xizmatlar joriy etilishi sohaning iqtisodiy salohiyatini kuchaytiruvchi strategik omil bo‘lib, bu boradagi islohotlar milliy turizm raqobatbardoshligini ta’minlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov Q.X., Azizov S.S. Turizm iqtisodiyoti. – Toshkent: “IQTISOD-MOLIYA” nashriyoti, 2020.
2. Normatov Sh.N., Mamasoliyev N.A. Innovatsion iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
3. Sharipov M.Q. Turizmda innovatsion menejment. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022.
4. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1998.
5. Buhalis D., Amaranggana A. Smart tourism destinations. In: Xiang Z., Tussyadiah I. (eds) Information and Communication Technologies in Tourism 2014. Springer, Cham.
6. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Tourism and Innovation Report. – Madrid, 2020.
7. OECD. Innovation and Tourism Policy Report. – Paris: OECD Publishing, 2018.
8. Sautter E.T., Leisen B. Managing stakeholders: A tourism planning model. Annals of Tourism Research, 1999.
9. Kotler P., Bowen J., Makens J. Marketing for Hospitality and Tourism. – 7th Edition. Pearson, 2021.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5611-sonli qarori – “Turizm sohasini 2021–2023 yillarda rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida”, 2020-yil 6-yanvar.
11. Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2015). Smart tourism destinations: Enhancing tourism experience through personalization of services.

12. Hjalager, A. M. (2010). A review of innovation research in tourism. Tourism Management.
13. UNWTO (2020). Innovation in Tourism – Bridging Theory and Practice.
14. D.H. Buhalis (2003). eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management.